

**Osvrti
i
Prikazi**

***Gradski muzej Makarska, DVA STOLJEĆA ARHEOLOGIJE NA
MAKARSKOM PRIMORJU, Katalog, urednici Sanja Božek i Ana
Kunac, Makarska, 1998., 240 strana***

Prigodom Redovite godišnje skupštine Hrvatskoga arheološkoga društva i Znanstvenoga skupa *Arheološka istraživanja na makarskom i omiškom području*, Makarska, 7. - 10. listopada 1998., predstavljen je iscrpan i primjereno uređen katalog *DVA STOLJEĆA ARHEOLOGIJE NA MAKARSKOM PRIMORJU* autorskoga dvojca Sanje Božek i Ane Kunac. U uvodnoj riječi ravnateljica Muzeja S. Božek ističe kako je namjera katalogom obuhvatiti sveukupnu postojeću arheološku građu koja je u protekla dva stoljeća otkrivena na Makarskom primorju. Nakon toga slijedi kratak povijesno-arheološki prikaz kraja, zemljopisno određena na zapadu prijevomem Vrulja - Dubci, a na istoku obroncima Rilić planine, odnosno primorskim naseljima od Brela do Gradca. Među zaslužnim istraživačima kulturne baštine u Makarskom primorju treba spomenuti *Alberta Fortisa, Ivana Josipa Pavlovića Lučića, Antonija Lulich, Petra Kadčića Peku, Jakšu Ravlića, Josipa Alačevića, don Petra Kaera, don Franu Bulića, Julijana Medinija, Grgu Novaka, fra Karla Jurišića, Marina Zaninovića, Nenada Cambija, Cvitu Fiskovića, Stanka Piplovića, Arsena Duplančića* i druge. Intenzivan rad na prikupljanju i prezentaciji arheološke građe otpočeo je 1995. osnivanjem Gradskoga muzeja Makarske. Prema navodima S. Božek, arheološka muzejska zbirka u svojem fondusu ima oko četiristo jedinica razvrstanih u više podzbirki i preko šeststo inventiranih predmeta.

Poglavlje *ARHEOLOŠKA SLIKA MAKARSKOGA PRIMORJA OD PRAPOVIJESTI DO SREDNJEGA VIJEKA* (str. 18. - 56.) niže arheološke lokalitete i nalaze od Brela pa sve do Gradca. Uz kratak opis naselja predočene su fotografije i crteži najznačajnijih materijanih ostataka i literature o njima. U Brelima, primjerice, vrijedi izdvojiti Silvanom reljef iz 2. - 3. stoljeća i staro groblje kod Župne crkve sv. Stjepana, gdje su vršena arheološka istraživanja. U Bašku Vodu povjesničari i arheolozi smještaju antičko naselje **Biston** na

priobalnoj uzvisini zvanj Gradina. Pretpostavka o ubikaciji Bistona temelji se na labavoj jezičnoj vezi Biston - Bast i diskutabilna je. Za razliku od Bistona nema prijepora oko smještaja antičkoga Mucura u Makarsku, čiji je jasan jezični sljednik Makar ponad Makarske. Ipak, prijeporno je za nj vezati Inaroniju ili Aroniju, poznatu iz Ravenatova navoda: *Aronia id est Mucru*. Inače, i na samu Kačićevu trgu usred grada nalazilo se antičko grobište. I Tučepi su bogati materijalnim ostacima od prapovijesti do turskoga doba: više gradina na Sutvidu, ostaci villae rusticae, ranosrednjovjekovne Crkve sv. Martina iz 11. - 12. stoljeća u Gornjim Tučepima i turskih obrambenih kula Šarića, Lalića i Bušelića. U Živogošću ističemo uklesan kasnoantički dvostruki epigram Licinijana i Pelagije na litici iznad vode Pokrivenice na morskoj obali. U Zaostrogu, u vrtu Franjevačkoga samostana, pronađeni su reljef amazonomahije, brončani Minervin kipić i kameni kip Pana (izgubljen). Poglavlje završava opisom Gradca, koji su štitile pretpovijesne gradine Ražić, Tribunj i Vijala, i u kojemu su evidentirani ostaci villae rusticae i drugih antičkih građevinskih ulomaka.

Najveći dio knjige zauzima KATALOG (str. 58. - 228.) u kojemu se opisuju najvrjedniji nalazi, od kojih je najveći dio katalogiziran i obrađen, ali ima i neobjelodanjenih nalaza. Katalog je podijeljen na prapovijest, antiku, srednji i novi vijek. Opisani su nakit, ukrasni dijelovi nošnje, uporabni predmeti, novac, kamena skulptura, natpisi, keramika, staklo, geme i oružje. Među pretpovijesnim nalazima najviše je ulomaka posuđa, dvije-tri alatke i jedna fibula. Repertoar antičkih nalaza znatno je bogatiji, od kojih su markantniji: Nakitna garnitura iz Promajne (zlatu, 5. - 7. stoljeća); dijelovi pojasne garniture (Gradac, 4. - 5. stoljeće, bronca i željezo); vilica (Tučepi, 2. - 3. stoljeće, bronca); novci Domicijana, M. Aurelija, Galijena, Licinija I. i drugih, a kojih je dobar dio pronađen u Naroni dospjevši u makarski Muzej; kameni natpisi (jedan dio opet je iz Narone), među kojima je najpoznatiji onaj *Aurelija Veturija*, dekuriona municipija Novae, nađenog u Zaostrogu; sarkofazi; ulomci crjepova sa žigovima Pansiane, Ambrosiane, Solonasa i C. T. Hermerotisa; geme i svjetiljke. Srednjovjekovni sitni nalazi zastupljeni su karičicama, nakitom, uporabnim predmetima i novčićima. Opisano je i predstavljeno fotografijama više keramičkih ulomaka posuđa. Iz novoga vijeka najviše je nakita, medalja, novčića i ulomaka posuđa.

Na kraju knjige nalazi se sažetak na talijanskom jeziku i prilično iscrpna literatuta (str. 234. - 240.). Šteta je jedino što tome nadasve praktičnu i korisnu Katalogu na kraju nije načinjeno kazalo zemljopisnih naziva, što bi olakšalo preglednost i uporabljivost.

Radoslav DODIG